

‘Mama is boos op jou, pap, dus ik kom niet meer’

Het komt steeds vaker voor dat kinderen hun vader (en soms moeder) niet meer willen zien na een scheiding. Bijna altijd ligt dat aan de andere ouder, hoe stellig die ook anders beweert. In veel landen is ‘ouderverstoting’ strafbaar. De Tweede Kamer zoekt naar oplossingen.

TEKST PAM VAN DER VEEN / ILLUSTRATIES MONIQUE WIJBRANDS

Sinds zijn scheiding kan Patrick Reinders (49) zich niet meer met de opvoeding van zijn zoon (17) bemoeien. Hij weet niet welke opleiding hij doet, of zelfs maar hoe het met hem gaat. Als hij ernaar vraagt, krijgt hij geen antwoord. „Ik heb de belangrijkste jaren van zijn leven niet meegemaakt. Samen fietsen, samen vuurwerk afsteken, kennismaken met zijn eerste vriendinnetje; ik kon het allemaal niet met hem delen. Ik mocht niet eens bij de eindmusical van groep 8 zijn. Hij is mijn bloed, het jongetje voor wie ik altijd alles overhad. Ik mis hem nog steeds. Dat ik nooit meer terugkrijg wat ik met hem had, een knuffel, voorlezen, mariokarten op de Nintendo, voelt als een hel. Ik lig er wakker van.”

Ook Patrick Damhuis (48) is gescheiden van de moeder van zijn kinderen. In de

periode die volgde is zijn ‘papawekend’ – van vrijdag tot zondagavond – door zijn ex teruggebracht tot om de week een zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur. Damhuis prijst zich gelukkig – al is het maar zeven uurtjes, hij ziet zijn dochters tenminste nog. Maar hij voelt ook het verlies aan contact met hen, de verwijdering die erdoor ontstaat. „Hoe minder ik ze zie, hoe verder mijn kinderen zich terugtrekken”, zegt hij. „Als ze thuis voortdurend horen dat ik niet deug, doet dat wat met ze. Ik ben bang dat ze er straks zelf voor kiezen om niet meer naar papa te komen.”

Dat ‘zelf kiezen’ kun je gerust tussen aanhalingstekens zetten, zegt Damhuis. „Kinderen – onze dochters zijn nu 14 en 8 – bedenken niet zélf dat hun vader een minderwaardige ouder is.”

Reinders en Damhuis hebben te maken met ouderverstoting, waarbij de ene ouder bewust of onbewust het kind zodanig probeert te beïnvloeden dat de band met de andere ouder wordt verbroken. Het kan uitdraaien op hersenspoeling, maar ook op subtielere vormen van manipulatie. *Parental alienation* wordt het fenomeen ook wel genoemd, ofwel oudervervreemding, en het is een groeiend maatschappelijk probleem. Na een scheiding verliest zo’n 15 procent van de kinderen in ons land het contact met een van de ouders. Doorgaans is dat de vader, omdat de meeste kinderen nog altijd bij de moeder blijven en een omgangsregeling met de vader krijgen – wat de moeder extra ruimte geeft om eventuele boosheid en rancune om te zetten in zwartmakerij.

‘Toen ik hem op de afgesproken dag kwam halen, lachte mijn vrouw me gewoon uit’

Toch zijn er ook steeds meer vrouwen die van hun kind vervreemd worden. Dat heeft te maken met het groeiende aantal omgangsregelingen waarbij de vader de helft van de zorg op zich neemt.

Ouderverstoting staat inmiddels op de politieke agenda: een motie van Kamerlid Lisa Westerveld van GroenLinks om te zoeken naar concrete oplossingen voor dit probleem is vorig jaar aangenomen door de Tweede Kamer. Een expertteam onder leiding van rechter Cees van Leuven buigt zich nu over de methodieken om signalen van ouderverstoting in kaart te brengen en over de interventies om tijdig te kunnen ingrijpen. Vóór 1 juli dit jaar presenteert het team zijn bevindingen.

Dat werd tijd, vindt Reinders. Diverse keren heeft de rechter zijn ex gesommeerd de omgangsregeling na te komen, en keer op keer gooide ze de deur in zijn gezicht.

„Dan kwam ik ons kind halen op de afgesproken dag en lachte ze mij gewoon uit. ‘Hij gaat niet met je mee’, zei ze dan. Ik kon niets, tegenover dat gedrag staat geen enkele juridische sanctie. Tegen onze zoon zei ze dat ik een narcist was, dat ik voortdurend aangiftes tegen haar deed en dat ik ze financieel slecht heb achtergelaten. Uiteindelijk geloofde hij dat en wilde hij me niet meer zien.”

Vooralsnog treden rechters en instanties als Jeugdzorg Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming nauwelijks op als een ouder wordt verstoten, zegt Meta Herman de Groot, kinder- en psychosociaal therapeut, pubercoach en oprichter van Pro Kid Divorce. In haar praktijk ziet ze daarvan de gevolgen. Voor de kinderen, die te maken krijgen met verstrekkende loyaliteitsdilemma's, en voor de verstoten vaders en moeders, die zich volledig vastdraaien in woede, verdriet, onzekerheid en machteloosheid.

‘Het is heel onveilig voor een kind om zijn vader te moeten uitgummen’

„Ze voelen zich slachtoffer van de ex-partner, maar ook van het systeem”, zegt Herman de Groot. „Bij een vechtscheiding richten hulpverleners zich in eerste instantie op wat ze noemen ‘rust creëren voor het kind’. Ze durven niet hard op te treden als een ouder zich aan de omgangsregeling onttrekt, uit angst dat ze daarmee het belang van het kind schaden. Maar je beschadigt het juist door niets te doen.”

Een kind is van nature loyaal aan beide ouders, legt de therapeut uit. Uit zichzelf heeft het nooit het idee dat vader – of moeder – een soort monster is. „Als je moeder je dat continu inprent, moet je je beeld van de werkelijkheid aanpassen. Je moet op zoek naar bewijzen dat zij gelijk heeft, leuke herinneringen aan vader uitgummen en uiteindelijk zelf situaties creëren waarin hij in een kwaad daglicht komt te staan. Alles om te legitimeren dat vader niet deugt. Dat is onnatuurlijk gedrag voor een kind. Het kost hem veel energie, veroorzaakt grote innerlijke onrust en is al met al heel onveilig.”

Reinders herkent het patroon: zijn zoon is hem onlangs persoonlijk komen vertellen dat hij zijn achternaam verandert in die van

zijn moeder, vanwege al het onrecht dat hij zijn ex zou hebben aangedaan. „Toen is er bij mij iets stukgegaan. Ik ben er dagen ziek van geweest. Mijn zoon doet het voorkomen alsof ik nooit van hem heb gehouden. Dat doet me vreselijk veel verdriet, maar hij kan er niets aan doen. Het wordt hem allemaal wijsgemaakt.”

Kinderen die door een van de ouders worden gebrainwasht kunnen verschrikkelijke dingen zeggen, weet Herman de Groot. In haar praktijk ziet ze de lelijkste appjes voorbijkomen. „Ik houd de verstoten ouder altijd voor: dit is níét het kind zelf. Het is ziek gemaakt door de andere ouder, die niet in staat is het belang van het kind boven dat van zichzelf te plaatsen en die oorlog voert over diens rug.”

Kindermishandeling wordt ouderverstoting dan ook wel genoemd. Een kind wordt immers gedwongen 50 procent van zichzelf te ontkennen, wat kan leiden tot een hevige identiteitscrisis en later zelfs problemen als verslaving en het niet kunnen aangaan van gezonde relaties. Ook de gemeden ouder raakt zichzelf kwijt. Uit angst zijn kind helemaal niet meer te zien, blijft diegene zich maar voegen naar de grillen van de verstotende ex. Daardoor verliest hij steeds meer het vertrouwen in zichzelf als ouder.

„Voor mij is het constant op eieren lopen”, beaamt Damhuis. „Als onze dochters bij mij zijn, durf ik niet eens meer tegen ze te zeggen dat ik ze mis. Zij interpreteren dat als een steek onder water naar hun moeder, en dat wil ik ze niet aandoen.” Open en ontspannen zijn de bezoeken dus geenszins, ook omdat Damhuis door het verwaterende contact steeds minder meekrijgt wat ze bezighoudt. Van de informatieplicht die ex-partners naar elkaar hebben over de kinderen, komt in de praktijk weinig terecht.

„Als ze op zwemles gaan, wie hun vriendinnen zijn, óf en zo ja wanneer ze trakteren met hun verjaardag, wie de tandarts is: ik word niet op de hoogte gehouden. Mijn dochters durven ook niet meer vrijuit te spreken. Ze krijgen thuis het signaal dat ik ze wil ‘uithoren’ en geven ontwijkende antwoorden. Doordat ik ooit al zitting had genomen in de ouderraad, kom ik gelukkig nog een paar dingen te weten. Dat mijn jongste op schoolreisje van de hoogste glij-

baan ging, bijvoorbeeld, iets wat ze daarvoor te eng vond.”

Damhuis voelt zich steeds minder de vader die hij zo graag wil zijn. „Ik wil geen pretparkpapa zijn, een vader bij wie het altijd maar leuk is, maar een volwaardige opvoeder die grenzen stelt, die zijn kinderen leert dat ‘nee’ ook een antwoord is. Daar heb ik nu geen enkele ruimte voor.”

Ook Reinders voelt zich als vader incompleet, uitgesloten als hij is van elke beslissing over zijn zoon. Het pijnlijkst is het totale ontbreken van contact. „Ik heb zijn telefoonnummer niet, zijn e-mail niet en ik durf geen kaartjes meer te sturen. Op zijn verjaardag post ik maar een foto van hem op Facebook. ‘Gefeliciteerd, ik ben trots op je’, zet ik er dan bij. Het is klote, maar meer kan ik niet doen. Ik heb weinig hoop dat de situatie nog verandert.”

Van advocaten en hulpverleners kregen Reinders en Damhuis te horen dat ze geduld moesten hebben. ‘Geef je kinderen wat ruimte, ze komen vanzelf bij je terug.’ Maar de kans daarop wordt kleiner naarmate de verstoting langer duurt, ziet Herman de Groot. Daarom is het zaak direct in te grijpen als de signalen er zijn. „De verstoten ouder kan dat doen door op zijn strepen te staan”, zegt ze. „Hoezo bepaalt je ex opeens dat jullie kind met kerst nog maar een middagje mag komen? Hij of zij is toch niet de rechter? Je kunt gewoon zeggen dat je daarmee niet akkoord gaat, dat je je kind volgens afspraak pas de volgende dag komt terugbrengen. Vaak durven mensen dat niet; uit angst om de ex tegen de haren in te strijken, blijven ze zich aanpassen. Dat werkt averechts. Het maakt je positie alleen maar zwakker.”

Degene die verstoten wordt heeft zelf een verantwoordelijkheid in het proces, maar ook rechters moeten een grotere rol pakken, vindt Herman de Groot. „Sancties voor de niet-meewerkende vader of moeder moeten strenger worden gehandhaafd en het systeem zou het moeten aandurven het kind met zekere dwang naar de andere ouder te brengen. Daarbij is het belangrijk dat de verstoten vader of moeder middels coaching weer wordt bekrachtigd in zijn of haar ouderschap, zodat diegene het zelfvertrouwen als opvoeder terugkrijgt. Want het doet van alles met je als je kind je afwijst.” ■